

Teknik Not

Kentiçi Endüstri Alanlarının Dönüşümüne Bir Model: İzmit/Sekapark

A model for the transformation of former industrial sites: İzmit/Sekapark

Dicle Oğuz^{1*}, Halis Saygı, Nevin Akpınar¹

¹Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara

Öz: Kent içinde kalan değerini yitirmiş ve işlevini kaybetmiş endüstriyel alanların kentsel dönüşüm projeleri kapsamında yeni kullanımlara dönüştürülmesi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde güncelliğini korumaktadır. Endüstriyel alanların dönüşümünde kamusal faydayı ön plana çıkaracak aynı zamanda da kentsel tasarım projesi kapsamında kentsel yaşam kalitesine önemli katkılar sağlayacak dönüşüm projelerine gereksinim vardır. Türkiye'deki en kapsamlı endüstriyel dönüşüm proje uygulaması ise İzmit Sekapark'tır. Bu proje kent içinde sıkışmış ve işlevini kaybetmiş endüstriyel alanların kentsel rekreasyon odaklı dönüşümüne en güncel örnektir. Bu teknik not kapsamında; Sekapark'a ilişkin gerçekleştirilen lisansüstü çalışmanın akademisyenlere ve uzmanlara duyurulması hedeflenmiştir. Çalışmada; Sekapark dönüşüm projesinin kentsel gelişimin odağında yer alarak benzer nitelikteki projelere model oluşturabilecek nitelikte olduğu sonucuna varılmış, kente ve kentsel yaşam kalitesine katkıları vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dönüşüm Projesi, Endüstri Alanı Dönüşümü, Sekapark, İzmit

Abstract: The transformation of industrial sites which has already lost their function and values in urban areas stand as in the priority task of developed and developing countries. There is a need for transformation projects to enhance public benefit and improve the life quality within the framework of urban design projects. İzmit Sekapark is the most comprehensive industrial transformation project implementation in Turkey. The Project area is an old paper factory which is stuck in the city and has lost its functions. The Project is a current example of the transformation of industrial sites into a recreation area. This technical note aims to notify the academicians and experts about the findings of the postgraduate study of Sekapark. The study finds out that the transformation project is in the center of urban development and can be a good model for similar projects as well as contributes the life quality of urban residents.

Keywords: Urban transformation projects, Transformation of Industrial Sites, Sekapark, İzmit

---

* İletişim yazarı: D. Oğuz, e-posta: oguz@agri.ankara.edu.tr

kavrayıp tasarımı yorumlayabilme yetisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kentsel tasarım, kamusal alanın fiziksel tasarımıdır.”

Buna göre kent tasarımı, kentsel mekânların kullanıcılar üzerindeki gündelik yaşama dair etkilerinin irdelenmesini zorunlu kılar. Bu anlamıyla fiziksel şehir planlamasına yakın dursa da, şehir tasarımı, çevresel ve kullanıcılara dair kaygılara daha fazla odaklanmış, insani amaçlara daha fazla önem gösterir durumdadır. Bu haliyle bir planlama biçiminden öte bir tasarım yaklaşımı olarak kentsel açık alana müdahaleyi ifade etmektedir.

Günümüz kentsel tasarım projelerinde, kent kimliği, kimlik kazandırma ya da var olan kimliğin korunması ile kentsel dönüşüm ve yenileme konuları önem kazanmıştır. Bu kapsamda gerçekleştirilen kent içi kayıp ya da çöküntü alanların yenileme projeleri, günümüz kentsel tasarım uygulamalarının odaklarıdır.

Dönüşüm kavramı, kentle ilişkili ya da ilişkisiz alanları kentle ilişkilendirerek, o coğrafya içerisindeki arazi kullanımına, fiziksel, işlevsel, sosyal, ekonomik, ekolojik anlamda müdahale etmeyi tariflemektedir. Bir başka ifade ile dönüşüm, kentin makro formunu etkileyip değiştiren bir olgudur. Dönüşüm, zaman içinde değişiklikleri de içerdiğinden, herhangi bir şehrin gelişimini anlamayı, kenti tanımayı ve kavramayı da beraberinde getirir (Günay, 1999). Bu düşünce yapısına göre kentsel dönüşüm, kentsel tasarım projeleri kapsamında ele alınmaktadır.

Kentsel tasarım kavramı içerisinde ele alınan kentsel dönüşüm ve yenileme kavramları aynı içerikte görünmekle birlikte aslında birbirinden farklı durumlardır. Dönüşüm esas olarak kentsel yenilemeyi de içeren üst ölçekli bir kavram olarak sadece var olan bir kentsel mekânın fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamda iyileştirilmesinden ibaret değildir. Dönüşüm, küresel, ekonomik, politik ve sosyal yapılanma ile birlikte var olan ve günlük yaşantımızı biçimlendiren bir olgudur (Güley, 2001). Dönüşüm aynı zamanda küreselleşme kavramını da içinde barındırmaktadır. Küreselleşme, kentlerin dönüşümü için üst ölçekli bir olgu olup, günümüzde çok tartışılmasına rağmen ekonomik, politik ve sosyal yapılarla yaşadığımız sosyal ve fiziksel çevreyi değiştiren, 20. yüzyılın en önemli dönüşümü kabul edilmektedir (Aslanoğlu, 2000).

Öte yandan; endüstrileşme, kentleşme ve büyük kentlere olan göç, kenti olduğu kadar kentlileri de olumsuz yönde etkilemektedir. Günümüz insanı, yorucu ve stresli ortamlardan uzak olan, doğayı hissedebileceği mekânlara ihtiyaç duymaktadır. Ancak yüksek binalar arasında giderek daralan yeşil alanlar, kent insanının boş zaman kullanımına yetmemeye başlamıştır. Artan kent nüfusu nedeniyle zorunlu olarak yapılarla kaplanan kentlerde, kentsel açık alanların yer seçimi ve kentsel-endüstriyel ekosistemlerin olumsuz etkilerinden korunma biçimleri giderek önem kazanmaktadır.

Kentlerimiz, bugün aşırı nüfus yığılmaları, ekonomik şartlar, sosyal bilinçsizlik, yanlış yer seçimi tercihleri, arz-talep eğilimleri gibi çeşitli nedenlere bağlı bir çöküş yaşamaktadır. Dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de kuvvetle hissedilen bu çöküş, yalnızca kentleşme sancıları çekmekte olan az gelişmiş ülkelerde değil, 19. yüzyıldan bu yana hızlı dönüşüm süreçleri yaşayan gelişmiş ülkelerde de görülmektedir (Bakan ve Konuk, 1987). Kentlerin çöküntüye uğraması, ilgili çevreleri bu durumu ortadan kaldıracak çözüm arayışlarına yöneltmiştir. Almanya-Kuzey Duisburg Park ve Londra Dok Alanları projeleri kentsel/endüstriyel dönüşümlere olumlu örneklerdir.

Kuzey Duisburg Sanayi Yerleşkesi, Almanya’nın Duisburg kentinde konumlandırılmış, 1970’e kadar altın çağlarını yaşamış bir çelik fabrikasıdır. Almanya’da 1970’li yıllarda yaşanan ekonomik krizler zincirinden etkilenen fabrika kapatılmıştır. 1989 yılında dönemin Alman hükümeti tarafından kurgulanan Duisburg endüstriyel dönüşüm projesi kapsamında fabrika, gelecekte tüm Duisburg’un imajını da değiştirecek bir kentsel yenileme projesi haline gelmiştir.

İki yüzyıldır kent parkları, kamuya açık yeşil alanlar olarak insanların sosyal hayatlarının fiziksel birer parçası olmuşlardır (Bisel et.al., 1991). Parklar temelde kırsal veya kentsel olmakla birlikte, kullanıcılarına ya dinlendirici ve eğlendirici aktiviteler ya da romantik manzaralar sağlamışlardır (Anonim, 2008a).

Almanya'nın yoğun nüfusa sahip Ruhr Bölgesinin kalbinde bulunan Kuzey Duisburg Parkı (Landschaftspark Duisburg Nord), bu bakış açısını değiştirmeye yönelik olarak tasarlanan bir kentsel açık alan düzenlemesidir. Parkın tasarım gurubu lideri peyzaj mimarı Peter Latz, endüstriyel alanların dönüşümü kapsamında yapılan proje yarışmasında peyzaj tasarımını yeniden ele almış, endüstriyel mirası kabullenen ve normal şartlarda 'çöp' olarak nitelendirilip atılacak olan her şeyi değerlendirip, bulunduğu şehrin kentsel tasarım ve peyzajındaki yenilikçi yaklaşımın somut bir örneğini hayata geçirmeyi başarmıştır (Anonim, 2008b; Anonim, 2008c). Eski sanayi tipi patlamalı ocaklar gibi birçoğu kullanılamaz durumda bulunan ekipmana sahip Duisburg fabrika alanının dönüşümüne yönelik yapılan yarışmalarda, yüzlerce proje arasından sadece Latz ve ekibi bu endüstriyel ortamın hikâyesini sonraki nesillere aktaracak projeyi oluşturmayı başaramışlardır.

Londra Dok Alanları Dönüşüm Projesi ise 1980'li yıllarda İngiltere hükümetinin Londra kent merkezinde atıl durumda bulunan, geçmişte endüstri ve sanayi amaçlı kullanılmış limanlar bölgesine yönelik olarak kamu ve özel sektör işbirliği ile başlattığı dönüşüm projesine verilen isimdir. Projenin amacı, kent merkezinin uluslar arası bir ticaret merkezine dönüştürülmesi, kent ekonomisinin canlandırılması ve yeni iş olanaklarının yaratılmasıdır (LDDC, 1997).

Londra Limanları, var olduğu 18. yüzyıldan 2. Dünya Savaşı sonuna kadar olan süreçte, Avrupa'nın en başarılı ticaret ve sanayi proje uygulamalarından birisi olmuştur.

1981 yılında, İngiliz Hükümeti Genel Sekreteri Michael Hesetline, kent içindeki bu geniş ölçekli kayıp alanının İngiliz endüstrisinin cazip yaşam ve çalışma alanına dönüştürülebilmesi amacıyla İngiliz Hükümeti'nin de desteği ile Londra Dockland Kalkındırma Şirketi'ni kurmuştur (Colenutt, 1991). 1980'li yıllarda bu organizasyon önderliğinde bölge için bir kentsel dönüşüm projesi başlatılmıştır. Projenin amaçları, Thomas Nehri kıyısında bulunan arsa ve yapıları tekrar kullanıma açmak, yeni ve var olan sanayi ile ticareti kullanıma teşvik etmek, çekici bir peyzaj tasarımı kurgulamak, bölgede yaşamayı ve çalışmayı cazip hale getirecek sosyal hizmet ve donatıları alana getirmek suretiyle bölgeyi yeniden canlandırmaktır.

1981 ile 1994 yılları arasında bölgedeki dönüşüm hız kazanmış, Dockland Kalkındırma Şirketi aldığı doğru stratejik kararlar ile yabancı yatırımcıları alana çekmeyi başarmıştır. Amerikalı banker Michael Von Clemm'in Batı India Dokları'nda ofis binaları inşa etmesi bu süreci tetiklemiştir.

Alanın tüm kurgusu 1998 yılında tamamlanmış ve Dok Alanları Dönüşüm Projesi bugünkü son halini almıştır. Proje için toplam 1,86 milyon £ kamu yatırımı yapılmış, bunun sonucunda toplam 7,7 milyon £ özel sektör yatırımı alana çekilmiştir. Bu süreçte 432,39 hektar arazi kamu mülkiyetinden özel mülkiyete geçirilmiştir (LDDC, 1997). Londra Dockland Kalkındırma Şirketi ve İngiliz Hükümeti tarafından alınan doğru kararlar sayesinde, bölgede 2700 firma yeniden faaliyete geçmiş ve 85.000 kişilik istihdam ile en üst düzeyde kullanım sağlanmıştır (DETR, 1997). Proje halen, dünyada akademi ve medyanın en çok ilgisini çeken kentsel dönüşüm projelerinden biri olarak güncelliğini korumaktadır.

2. Seka Kentsel /Endüstriyel Dönüşüm Projesi

SEKAPARK örneğinin gerçekleştirildiği kent olan İzmit, Kocaeli'nin merkez ilçesi olup, körfezin doğu ucuna yakın bir kıyı yerleşkesi konumundadır. Yerleşke Marmara Bölgesi'nde, Türkiye'nin Asya ile Avrupa arasındaki en önemli geçiş güzergâhı üzerinde kurulmuştur. Bugün, büyük ölçekli sanayi kuruluşlarına ait endüstriyel alanların konumlandığı İzmit'in nüfusu, çevresel kırsal nüfus ile birlikte 371.725'e ulaşmıştır.

Kentin tarihi geçmişi M.Ö XII. yüzyılda yaşamış olan Friglere kadar dayanmaktadır. Yoğun bir kentsel ve endüstriyel kullanımın söz konusu olduğu kent, günümüze kadar özellikle ülke sanayisinin %22'lik yükünü sırtlanmıştır. Bu duruma bir de, kentin planlanması adına geçmiş tarihlerden beri uygulanan çarpık yapılaşma da dâhil olduğunda, İzmit'in yaşanılması zor bir yer haline geldiği görülmektedir. Oysa kent doğası ve tarihi dokusuyla son derece üstün değerlere sahip bir yerleşkedir.

Seka Kâğıt Fabrikası'nın kuruluşu, cumhuriyetin ilanından hemen sonra 1930'lu yıllarda gerçekleşmiştir. Fabrika, Türkiye'de ilk modern kâğıt üretiminin gerçekleştirildiği Cumhuriyet Türkiye'si sanayi devriminin simgelerinden biridir. Temelinin atıldığı 14 Ağustos 1934 tarihinden, işletmesinin zarar edip kapandığı 27 Ocak 2005'e kadar, Büyük Atatürk'ün Türkiye'nin dışa bağımlı olmasını önleme misyonunu sürdürmüştür (Oral, 2007).

Fabrika, altın dönemlerini 1970'li yıllarda yaşamıştır. 1980'lere kadar kapasitesini artıran fabrika, bu dönemde yılda 617 bin ton kapasiteye ulaşmıştır.

1984 yılından sonra Seka için karanlık yılların başlangıcı olmuş, özel sektör ulusal kâğıt sanayisine ağırlığını koyarken Seka Kâğıt Fabrikası küçülmeye başlamıştır. Uzunca bir süre yatırım yapılmayan İzmit Seka İşletmesi, zamanla özel kâğıt üreticileriyle rekabet edemez hale gelmiş ve makinelerinin pek çoğunu durdurmak zorunda kalmıştır.

2000'li yıllara gelindiğinde Seka İzmit İşletmesi, fabrikayı 1935–1940 yıllarından kalma makinelerle çalışan tesis görüntüsünden çıkarıp modern bir işletme haline getirebilmek için arıtma tesisi hariç, 30 milyon dolarlık yatırıma ihtiyaç duymaktadır.

Tüm bu gelişmelerin ardından 8 Kasım 2004 tarihinde, Özelleştirme Yüksek Kurulu, İzmit Seka Kâğıt Fabrikası'nın başa çıkılmaz giderlerinden dolayı ülke bütçesine ciddi zararlar verdiğini belirterek fabrikanın kapatılması kararını vermiştir. Kapatılan fabrika tümüyle Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. Kurulun aldığı kararda, tesis arazisinin belediyeye ancak, halka açık yeşil alan, rekreasyon alanı amaçlı devredileceği hükmü de yer almaktadır. Seka bu açıdan İzmit'in geleceği için çok büyük bir fırsat olarak göze çarpmaktadır. Zira oluşturulan sözleşme altyapısı, kentin gelecekteki sosyal mekân ihtiyacı ve imajı için kentliyi gözetken ve kentlinin yanında olan bir tavır içerisindedir. Belediye, kısa bir süre sonra kendisine tahsis edilen bu alanın dönüşümü için Sekapark Endüstriyel Dönüşüm Projesi sürecini başlatmıştır.

Projenin ana fikri, Seka Kâğıt Fabrikası'nın yer aldığı bölgenin kamusal işlevlerle yeniden kurgulanarak dönüştürülmesi, kent ve kentliyle güçlü bağların kurulması ve körfez boyunca yeşil sürekliliğinin sağlanmasıdır. Tasarım, toplamda 3 etaptan oluşmaktadır. 2007 yılında ilk etap projesinin uygulaması tamamlanmış ve halkın kullanımına açılmıştır. Sekapark, proje uygulamasının tüm etapları tamamlandığında, bellek, insan, mekân ve kent algılarının güçlendirildiği, deniz, kara ve demiryolu kentsel ulaşım bağlantılarının sağlandığı, kent ölçeğinden çok bölge ölçeğinde uluslararası boyutta örnek bir endüstriyel dönüşüm parkı olma iddiasındadır (Şekil 2).

2.1. Seka Kâğıt Fabrikası çalışma alanı analizleri ve tasarım süreci

Çalışmada analizler, mevcut durum analizi, yakın çevre ve ulaşım-erişilebilirlik analizi, yerleşke yakın çevresi yeşil alan analizi ve yapı kalitesi analizi başlıkları altında ele alınmıştır.

Seka Kâğıt Fabrikası, Kocaeli'nin merkez ilçesi olan İzmit'in merkez kıyı şeridi üzerinde, kuzeyinde D-100 Karayolu'nun paralelinde, güneyde kıyı şeridinin tam orta noktasında deniz ulaşımından en optimum şekilde faydalanılacak bir noktada konumlandırılmıştır. Kent içerisindeki konumu olarak şehir merkezinin tam ortasındadır. Fabrika alanın içinden, Haydarpaşa'dan Bağdat'a kadar uzanan demiryolu hattı geçmektedir (Oral, 2007). Bu verilerden yola çıkarak Seka Kâğıt Fabrikası'nın deniz, demiryolu ve karayolu ulaşımına son derece elverişli, kentin merkezinde olması sebebiyle projelendirme esnasında değerlendirilmesi gereken, kent için son derece önemli açık ve kapalı alan rezervlerine sahip bir alan olduğu sonucuna varılabilir (Saygı, 2008).

Fabrika yerleşkesi toplamda 1.210.965 m² alan stokuna sahiptir. Fabrikanın İzmit/Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmeden hemen önce 2005 yılındaki durumuna bakılacak olursa tam bir kentsel çöküntü alanı ile karşı karşıya kalınır. Boşaltılmış fabrika yerleşkesi içerisinde ilk olarak cumhuriyetin ilk dönemlerinden kalma Alman mimarisi yapı stokları göze çarpar. Alanın halkın gündelik kullanımına açık olmamasından dolayı kentten izole şekilde büyüyüp gelişme olanağı bulan mevcut bitki stoku, fabrikanın bulunduğu merkez kıyı şeridine bakıldığında ciddi önem arz eder. Seka arazisi İzmit'in merkez kıyı şeridi içerisindeki en yoğun bitki dokusunun bulunduğu bölge niteliğindedir. Bahsi geçen bitkilerin türleri yoğunlukla fıstık çamları, manolyalar ve çınar ağaçlarıdır. Fabrika alanındaki hiçbir yapı tescilli değil iken mevcut bitki stokuna ait asırlık çınar ve manolya ağaçlarının da içerisinde bulunduğu bitkilerin koruma altında oldukları görülür (Saygı, 2008).

Şekil2. Sekapark'ın tüm etap projelerine ait vaziyet planı (Saygı, 2008)

Sekapark yakın çevresi yeşil alan stokları, alanın kuzeyinde kalan dağlık alanlar boyunca devam eden ve körfeze bağlanan pasif yeşil alan stokları şeklindedir.

Tek olma değeri yapıların korunması için göz ardı edilmeyen bir diğer noktadır. Fabrika alanının içerisinde sadece belirli bir kullanım amacı olan ve yapı kalitesi olarak da bunu gösteren tüm kapalı hacimler tasarım sırasında korunmuştur.

Alanın içinde farklı mimarisiyle itfaiye merkezi, yakıt siloları, altyapı ve enerji merkezi yapıları, su depoları ve bacalar, hamur silindirleri, binalar arası geçiş galerileri gibi yapı ve yapı elemanları korunmuştur.

Yapının özgün olma durumu, koruma ve yeniden işlevlendirme konularında değerlendirilen bir diğer önemli konudur. Özgünlüğünü koruyan yapı ve yapı parçaları ile, inşa edildikleri dönemin yapı yaklaşımlarını sunan birimler de projelendirme aşamasında koruma kapsamına alınmıştır. Bu yapılar ve yapı parçaları; Ana yapıların perçinli çelik kolon-kirişli mekânları, fabrika alanı nakil hatlarından olan demiryolu izleri, orijinallliğini sürdüren cepheler, yapı giriş mahalleri ve selüloz kulesidir.

Seka Kâğıt Fabrikası'nın yapı stoku değeri ile dönüşüm sonrası ortaya çıkacak olan mekânsal nitelik konuları bir diğer yapı koruma kriteridir. Bu noktada tasarım ekibi, yapı tasarımı ve yapım tekniği açısından değeri olmamasına karşın, yapının mevcut mekân sunma kapasitesi, boyutları ve sağlamlığı nedenleriyle korunması fikriyle hareket etmiştir.

İşlenebilirlik ile parkın kullanımı içerisinde yararlanılabilirlik değerleri, proje öncesinde değerlendirilip ön görülen dokuya yansıtılmıştır. Ana üretim yapılarına yakın veya onlarla bütünleşen tali işlevli yapılardan olan mekanik atölye ile bazı mamul ambarları da yeni işlevlerle korunan yapılar ile değerlendirilmiştir.

Sekapark'ın tasarım kriterlerinden bir diğeri doğal ve tarihi mirası korumaktır. Bu bağlamda gerçekleştirilen Seka Kentsel Tasarım ve Peyzaj Tasarımı Projesi çevre eksenlidir. İçindeki tüm tarihi yapıları koruyan, 'yaşat ki yaşasın' mantığıyla hepsine ayrı fonksiyonlar yükleyen bir projedir. Hali hazırda alan içerisinde bulunan tüm tarihi mekânlara ait özel düzenleme kararları alınmıştır.

Bu kararlar kapsamında tarihi kalıntılara rastlanan tüm bölgelerde hiçbir bir tasarım öngörülmemiş, böylece gelecekte yapılacak olan arkeolojik çalışmaların da önü açılmıştır. Proje çizilmeye başlanmadan önce yapılan tanıtım toplantısı sonrasında görüş beyan eden tüm duyarlı kent halkının düşünceleri bir araya getirilerek bir anket çalışması yapılmıştır. Bu veriler projenin oluşturulması sürecinde belirleyici etkenlerden biri olmuştur. Proje, alan içinde yapılacak bütün tarihi kalıntılarla ilişkili arkeolojik çalışmalara uygun olarak tasarlanmıştır. Sekapark içerisinde bu değerlere zarar verecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Dolayısıyla projede tarihi ve doğal mirası koruma ilkesi esas alınmakta, böylelikle ileride bu konuda yapılacak çalışmalar için de öncü olmaktadır (Saygı, 2008).

Proje ile ilişkili diğer bir hassasiyet Seka Kağıt Fabrikası'nda kentsel bellekteki yerini korumaktır. Bugün her İzmitlinin en az bir yakını mutlaka Seka 'da çalışmıştır. Dolayısıyla Seka'nın İzmit'in ve İzmitlilerin belleklerinde önemli bir yeri vardır. Bu bağlamda, Seka Kentsel Tasarım ve Peyzaj Tasarımı Projesi ile tüm İzmit tarihiyle buluşmaktadır.

Sekapark kapsamında, Alman mimarlar tarafından projelendirilen ilk dönemlere ait yapılar tutularak yeniden işlevlendirilmiştir. Korunmuş olan yapılara; Seka kâğıt müzesi, görsel sanatlar merkezi, sergi salonu, sanat atölyeleri, sinema, tiyatro, fotoğrafçılık, modern dans atölyeleri, endüstriyel tasarım galerileri, eğitim merkezi, kafe ve restoranlar, cep tiyatrosu, kütüphane, toplantı salonları, düğün ve nikâh salonları, eğlence merkezi, bowling salonu kitap, müzik satış yerleri, hediyelik eşya satış birimleri gibi yeni fonksiyonlar yüklenmiştir.

Sekapark Projesi içerisinde kentsel odak noktası olarak ifade edilebilecek nirengi noktaları bulunmaktadır. Bunlar, deneyimlenen mekânların akılda kalıcı olmasını sağlamakta ve buluşma noktası olabilecek kentsel imgeleri kullanıcılara vermektedir. Güneş saati, çelik sazların bulunduğu sazlı iskele, uçurtma tepesi, yapay tırmanış duvarı konu edilen bu nirengi noktalarından bazılarıdır.

2.2. Sekapark Projesi içinde yer alan etaplamalar

Sekapark Projesi, mastır plan olarak toplam 1.210.965m² alan üzerinden kurgulanmıştır. Bu arazi içerisinde 700.000m²'lik alan Seka Kâğıt Fabrikası'nın kendi mülküdür. Fakat bu alanın 200.000 m²'lik kısmı, Seka işletmesinin Mannesmann Boru Fabrikası'na depolama amacıyla kiraladığı kısımdır. Kalan 510.965m² alan hâlihazırda Seka Kâğıt Fabrikası'nın doğusunda konumlanmış olan Devlet Malzeme Ofisi'nin (DMO) Kocaeli yerleşkesine ait arazidir. Mülkiyetle ilişkili olan bu durum, Sekapark'ın kısa sürede hayata geçirilebilmesi için projede etaplamalar yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Proje bu sebeplerden dolayı 3 etap olarak tasarlanmıştır. 1. etapta kısa sürede tamamlanabilecek, peyzaj düzenlemelerinin ağırlıklı olduğu bir tasarım kurgulanırken, 2. etaba, yerleşke içerisinde fabrika yapılarının yoğunluklu olarak bulunduğu ve renovasyon projelerinin yapıldığı, daha uzun soluklu ve kapsamlı bir projelendirme ve uygulama bölgesi uygun görülmüştür. Üçüncü etap projeleri kapsamına ise mülkiyet problemleri bulunan DMO arazisi ve Mannesmann Boru Fabrikası yerleşkeleri dâhil edilmiştir.

Üçüncü etap projeleri kapsamında proje alanının büyüklüğü, yakın çevresinde yer alan Devlet Malzeme Ofisi ve Mannesmann Boru Fabrikası arsalarının da alana eklenmesiyle 700.000m²'den 1.156.000m²'ye çıkacaktır. Böylelikle kamusal alanın artırılmasında da ciddi bir adım atılacaktır. Ayrıca proje, sadece çevre ve sosyal donatılara ait çözümlerle yetinmeyip, ulaşımaya dair çözümleri de içerisinde barındırmaktadır. Bu bağlamda alanın doğu kısmında bir ulaşım odağı konumlandırılmıştır. Bu kısımda ayrıca 600 araç kapasiteli bir yeraltı otoparkı tasarlanmıştır.

2.3. Sekapark'ın amacı ve tasarımında ana kararların belirlenmesi süreci

Kentsel tasarım, peyzaj mimarlığı ve mimari içerikli tasarımlar, günümüzde çevre odaklı ve sürdürülebilir olmak zorundadır. Bu düşünce yapısında tasarlanan mekânlar, çevre ve yakın çevre değerlerini arttırmak üzere kentsel çevreye saygılı ve çevresiyle bütünlük oluşturan bir yapıda kurgulanmalıdır.

Sekapark bu çerçeveden bakıldığında İzmit'i ve İzmitlileri rekreasyonel yönden rahatlatacak çözümler sunmaktadır. Bu durum, mevcut dokuyu koruyan ve mevcut alanlara eklenen yeşil alan stokları ile desteklenmektedir.

İstanbul-Ankara Karayolu'nun Sekapark bölümünde yer alan otoyol güzergahı değiştirilerek alana giriş kapıları kentle ilişkilendirilmiştir. Bu noktada yaya ulaşımı kolaylaşmakta, park ulaşımı İstanbul-Ankara transit geçişinin zorluklarından kurtarılmaktadır. Proje kapsamında alanın güney kısmında yer alan Salim Dervişoğlu caddesinin devamında yeni bir taşıt yolu düşünülmüştür. Bu yol D100 karayolunun alternatifi olacak biçimde projelendirilmemiş, arazinin çok büyük olmasından ötürü, alanda ulaşımı kolaylaştırıcı bir servis yolu olarak kurgulanmıştır.

Sekapark projesinin amaçlarından bir diğeri de bölge ölçeğinde bir cazibe merkezi oluşturarak transit geçişlerde algılanabilen ve ziyaret edilmeye değer bulunan bir alan oluşturmaktır. İçerisinde bulundurduğu endüstriyel dönüşüm parkı kurgusu ile gelecekte bu hedefe ulaşılması amaçlanmaktadır.

Sekapark'ın diğeri önemli tasarım kriterleri ise doğal ve tarihi miras ile Seka'nın kentsel bellekteki yerini korumaktır.

2.4. Fonksiyonların niteliği ve dağılımı

Sekapark arazisi içerisinde 2 adet sınır kabul edilebilecek öge ile karşılaşılmaktadır. Bunlardan ilki, fabrika arazisini doğu-batı yönlerinde ikiye bölen Kelle deresi, diğeri ise araziye kuzey-güney yönünde ikiye bölen demiryolu hattıdır. Bu iki unsurdan demiryolu hattı sadece Sekapark'ın değil, tüm İzmit merkez kıyı şeridinin deniz ile olan fiziksel bağlantısını kopartmaktadır. Yapımı hala devam eden hızlı tren projesi ile bu hattın kuzey güney yönündeki rezerv alanın daha da genişlemesi öngörülmektedir. Sekapark projelendirilirken, kuzey güney yönlerinde 3 adet yaya ve 1 adet taşıt köprüsü ile kentin deniz ile olan fiziksel bağlantısı bahsi geçen demiryolu hattının üzerinden

kurulmaya çalışılmıştır. Bunlardan taşıt köprüsü hali hazırda mevcut olup, projelendirme sırasında konstrüksiyonu iyileştirilmiştir. Yukarıda bahsedilen diğer üç köprü ise sonradan projelendirilmiş olup, yayaların rampalar yardımıyla engelsiz bir şekilde demiryolu hattının üzerinden sahille buluşmalarını sağlamaktadır.

Sekapark'ta karşılaşılan tasarım, kullanıcılara arazinin önceki kullanımı hakkında referanslar verecek şekilde kurgulanmıştır. Sağlam ama basit strüktürler ile kontrollü bir kompozisyona sahiptir. Bu bağlamda uygulaması tamamlanan 1. etap projesi içerisinde iki ayrı konseptten söz etmek mümkündür. Bu konseptleri birbirinden ayıran fiziksel sınır, alanı doğu batı yönünde bölen Kelle Deresi'dir. Bölgelerden ilki, fabrikanın doğu kısmında yer alan ve daha çok 'kentsel' olarak nitelendirilebilecek kullanımları içerisinde barındıran, mimari öğelerin yoğun olarak kullanıldığı bölgedir. İkinci kısım ise fabrikanın batı yönünde yer almaktadır. Bu kısım, "landart" olarak tanımlanabilecek bitkisel peyzaj kompozisyonları ile birçok yapay tepenin konumlandırıldığı, yapısal öğelere daha az rastlanan bir kurgu içerisinde oluşturulmuştur. Yine bu bölgede çok amaçlı çim alanlara yer verilmiş olup, kullanıcılara sportif aktiviteler sunmak amacıyla yapay tırmanış duvarı, kayak pisti, futbol, basketbol ve tenis sahaları ile Türkiye'nin en büyük çocuk oyun alanı konumlandırılmıştır.

Parka gelen ziyaretçiler, Cumhuriyet döneminin en önemli sanayi yerleşkelerinden biri olan Seka Kâğıt Fabrikası'nı denizle, kent merkeziyle ve kentin diğer görsel imgeleriyle bir arada yaşadığı bir atmosferi deneyimleme fırsatına sahip olacaklardır. Park bu deneyimi kullanıcılarına, tüm tasarım boyunca kesintisiz şekilde devam eden yaya ve bisiklet yolları bağlantılarıyla sunmaktadır. Proje, fabrika yapılarının özgün dokusu, mimari strüktürleri ve geniş iç hacimleriyle farklı ölçekler ve konseptlerde ihtiyaç programlarının uygulanmasına ve bunların kullanıcılar tarafından deneyimlenmesine de olanak tanımaktadır.

Sekapark kapsamında, Alman mimarlar tarafından projelendirilen ilk dönemlere ait yapılar tutularak yeniden işlevlendirilmiştir. Bunların dışında kalan, sonradan eklenen niteliksiz yapılar ise yıkılmıştır. 2. etap projelerinin içerisinde korunmuş olan yapılar ile bu yapılara yüklenen yeni fonksiyonların listesi aşağıda verilmiştir:

i) 1 Numaralı Kâğıt Fabrikası:

- Yeni İşlevleri:
    - Seka Kâğıt Müzesi.
    - Görsel sanatlar merkezi.
    - Sinema, tiyatro, fotoğrafçılık, modern dans atölyeleri
    - Endüstriyel tasarım galerileri
    - Eğitim merkezi: Kocaeli Üniversitesinin ilgili eğitim biriminin pratik atölyesi.
- Dışardan ziyaretçilerin de kâğıt üretim sürecini izleyebilecekleri interaktif bölümlerin de yer alacağı düzenlemeler.

ii) 2 Numaralı Kâğıt Fabrikası

- Yeni İşlevleri:
  - Sanat atölyeleri (resim, müzik, heykel, geleneksel el sanatları)
  - Konferans salonu
  - Halk oyunları kurs ve gösteri merkezi
  - Sahne sanatları ve gösteri merkezi
  - Kafe ve restoranlar
  - Cep tiyatrosu
  - Kütüphane
  - Toplantı salonları

iii) 3 Numaralı Kâğıt Fabrikası

- Yeni İşlevleri:
  - Toplantı ve seminer salonları

- Sergi salonu
- Restoran ve Kafeler
- Konser salonu

iv) 4 Numaralı Kâğıt Fabrikası

- Yeni İşlevleri:
  - Sosyal amaçlı toplanma salonları
  - Düğün ve nikâh salonları
  - Eğlence merkezi
  - Bowling salonu
  - Restoran ve kafeler

v) Selüloz Kulesi

- Yeni İşlevi:
  - Seka anıtı ve seyir kulesi / kentsel ‘nirengi noktası’
  - Yapı, bütün kentten algılanacak biçimde düzenlenecek, yapı iç strüktürü de dışarıdan anlaşılacak biçimde restorasyonu yapılmıştır.

vi) Mekanik Atölye

- Yeni İşlevleri:
  - Spor merkezi
  - Spor kulüpleri temsilcilikleri
  - Fitness salonu
  - Masa tenisi
  - Güreş / Uzakdoğu Sporları

vii) Silolar

- Yeni İşlevi:
  - Kafe
  - Çatı da bakı terasları yapılacaktır
  - Bu üç silo çelik bir köprü ile birbirine bağlanıp sahil ile bağlanmıştır.

viii) Lojmanlar Bölgesi

- Yeni İşlevleri:
  - Kafeler sokağı
  - İnternet kafe
  - Kitap/müzik satış yerleri
  - Hediyeleş eşya satış birimleri
  - Sosyal kulüpler/dernekler

3. Sonuç

Kentlerin hızlı gelişmesiyle ortaya çıkan problemlerin çözümü, ekonomik yöndeki gelişmelerle çevrenin korunmasını eşgüdümle ele alan, yeni yaklaşımlar ve yeni sürdürülebilir çevre politikaları ile olacaktır.

Kentlerin merkezleri ya da tarihsel bölgeleri, onları çöküntü alan olmaktan kurtaracak doğru müdahaleler ile karşılaştığında, bu dönüşüm fiziksel karşılığını bulmakta ve çöküntüye maruz kalmış kesimler, temizlenen enkazın artıkları ile birlikte burayı terk etmekte, yerlerini yeni kentsel tasarımlara bırakmaktadır. Özellikle kent içinde atıl durumda bulunan ve kentsel kayıp mekânlar olarak adlandırılan endüstri alanlarının kente yeniden kazandırılması ve kamu kullanımına açılması, sanayi kentlerinin kimliklerinin sürdürülebilir olması için çok önemlidir.

Bu çalışmada; Sekapark projesi, kente özgün kimliğini verecek, kent kimliğine ve kentsel yaşam kalitesine önemli katkılar sağlayacak ve kentlilik bilincini oluşturacak, yeni çevre politikaları ve sürdürülebilir kalkınma modelleri ile birlikte İzmit’e yön verecek nitelikte bulunmuştur.

Türkiye’de bir ilk olan Sekapark Kentsel/Endüstriyel Dönüşüm Projesi’nin, tarih bilincini canlandırdığı, kentliyi sahil ile buluşturduğu, sosyal ve kültürel etkileşimi sağladığı, kentlilerin belleğinde yer ederek kent kimliğine olumlu katkılarda bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Sanayi kentlerinde merkez içinde sıkışmış Seka gibi tarihi önemi bulunan fabrikalar birer kültür varlığıdır. Kent için bir imge ve belleğin bir parçasıdır, ait olduğu dönemin şimdiki zamana bir yansımasıdır. Bundan dolayı Seka Fabrikası gibi endüstri alanlarının tekrar işlevlendirilerek kente kazanımı ile kamusal kullanıma açılması, sosyal ve kültürel birlikteliğin kent ölçeğinde sağlanması fikirleri, endüstriyel dönüşüm projelerinin önemini daha da artırmaktadır. Bu bağlamda; merkezi ve yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin, kent plancıları ve peyzaj tasarımcılarına büyük görevler düşmektedir ve kurumlar ve disiplinler arası eşgüdüm büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Anonim. 2008a. Yeşeren Kent Parkı. Web Sitesi: www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItems&ID Erişim Tarihi: 04.06.2008.
- Anonim 2008b. Web Sitesi: www.landschaftspark.de/en/derpark/industriegeschichte/ueberblick/index.html. Erişim Tarihi: 10.01.2008.
- Anonim (2008c). Web Sitesi: http://en.wikipedia.org/wiki/Landschaftspark_Duisburg-Nord. Erişim Tarihi: 05.03.2008.
- Aslanoğlu, R. A. 2000. *Kent, kimlik ve küreselleşme*, Asa Kitapevi, Bursa.
- Bakan, K. ve Konuk, G. (1987). *Türkiye’de kentsel dış mekânların düzenlemesi*, TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Bisel, A.A., Bisel, S. and Bisel, C.F. 1991. *Kentsel kamu alanlarının düzenlenmesinde kentsel tasarım tekniğinin kullanımına planlama bütününde kuramsal yaklaşım*, Kamu Mekânları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Mimar Sinan Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, s. 48-51, İstanbul.
- Colenutt, B. 1991. *The London Docklands Development Corporation: has the community benefited*. Mansell Pres, New York.
- DETR, (1997). *The condition of London Docklands in 1982*, DETR Pres, London.
- Güley, K. (2001). *Kent kimliği değişim sürecinin Gazimağusa örneğinde incelenmesi*, Yüksek lisans tezi (basılmış). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Günay, B. 1999. *Urban desing is a public policy*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Karaman, A. 1999. *Bir disiplin olarak kentsel tasarımın yeni konumu ve içeriği*, I. Tasarım ve uygulamalar sempozyumu çerçevesinde bir değerlendirme. Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, s. 234-239, İstanbul.
- LDDC, London Docklands Development Corporation. 1997. *A strategy for regeneration: The Planning and development strategy of the London Docklands Development Corporation*, LDDC Press, London.
- Oral, A. 2007. *Kocaeli Tarih ve Rehberi*, Demkar Yayınevi, İstanbul.
- Saygı, H. 2008. Kent içi endüstri alanlarının dönüşümüne bir model: İzmit Sekapark. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

